

Tiltak for bedret drift av kommunale avløpsrenseanlegg

Av Oddvar Lindholm og Øyvind Nøttestad.

Oddvar Lindholm er avdelingsleder for Kommunal- og Resipientavdelingen i Statens forurensningstilsyn. Øyvind Nøttestad er overingeniør i Avdelingen for forurensningssaker i Miljøverndepartementet.

Stortingsmelding nr. 107 (1974/75) om arbeidet med en landsplan for bruken av vannressursene, ga grunnlaget for den betydelige økningen i omfanget av forurensningsbegrensede tiltak som har funnet sted i siste halvdel av 1970-årene. Bygging av kommunale avløpsrenseanlegg står sentralt i det handlingsprogrammet Stortingsmeldingen munner ut i.

På et tidlig tidspunkt oppsto behovet for å få klarlagt svakheter ved rensesanleggene. I samarbeid med kommunene, fylkesmyndighetene og fagmiljøer medvirket derfor Miljøverndepartementet allerede for flere år siden og ga økonomisk støtte til en bred undersøkelse av de rensesanleggene som den gang var bygget.

Flere undersøkelser av driften av rensesanleggene utført bl.a. av NIVA og SFT, har vist at mange anlegg ikke virker etter hensikten. Det er særlig de små rensesanleggene som viser lite tilfredsstillende driftsresultater. Hovedårsakene ser gjennomgående ut til å være

- Konstruktive feil på anlegget og uheldige prosessutforminger.
- Manglende drift og ettersyn.
- Dårlig ledningsnett.

Som kjent er det den enkelte kommunes ansvar å sørge for at de kommunale rens-

anleggene bygges og drives slik at de virker etter hensikten. Fylkesmannen skal føre kontroll med at dette skjer. Kapasitetsproblemer hos fylkesmyndighetene har vært en medvirkende årsak til at kontroll og veiledning til nå ikke har vært tilstrekkelig i flere fylker.

De siste årene har Miljøverndepartementet gitt støtte til en rekke tiltak for å bedre driften av de kommunale avløpsrenseanleggene. Denne støtten vil fortsatt bli gitt de nærmeste årene framover. I samarbeid med Statens forurensningstilsyn (SFT), har departementet nylig orientert fylkesmyndighetene om hvilke tiltak som kan være aktuelle. Spesielt er det redegjort for tilbudet om økonomisk og faglig bistand til de enkelte kommunene og til fylkesmyndighetene.

I det følgende redegjøres det kort for de enkelte tiltakene.

1. Pålegg om utbedring av anlegg — økonomisk støtte.

Fylkesmannen har lovhjemmel til å stille krav om utbedringer, av feil og mangler ved rensesanleggene. Pålegg om utbedring bør gis for hvert enkelt anlegg bl.a. med grunnlag i det materialet Norsk institutt for vannforsk-

ning (NIVA) og SFT utarbeidet ved driftsundersøkelsene.

I noen tilfeller kan en investering til utbedring av eksisterende anlegg gi større gevinst i form av miljøforbedringer enn tilsvarende investeringer i nyanlegg. Til dette kan det gis statlig støtte. Fylkesmannen er bedt om å ta hensyn til dette ved prioritering av tiltak innen de enkelte fylkene.

2. Overtredelse av tillatelser og pålegg.

I enkelte tilfelle vil det kunne være behov for å bruke virkemidler for å få en kommune til å gjennomføre vilkår gitt i tillatelser og pålegg. Slike virkemidler er omtalt i St.meld. nr. 44 for 1975/76, «Tiltak mot forurensninger».

Av denne meldingen framgår det at det kan bli aktuelt med straffereaksjoner overfor kommuner som ikke overholder vilkår i utslippstillatelsene på samme måte som reaksjoner som kan anvendes overfor f.eks. industri. Vanligvis vil det imidlertid være aktuelt med økonomiske og administrative virkemidler.

Saker hvor det viser seg svært vanskelig å få kommuner til å gjennomføre nødvendige tiltak, kan fylkesmannen ta opp med Miljødepartementet.

3. Drift av renseanlegg — interkommunalt samarbeid.

Erfaringer med interkommunalt samarbeid om drift av renseanlegg har vært positivt, og departementet vil fortsatt gi økonomisk støtte til slike samarbeidsprosjekter. Støtten er begrenset til 50 % av de samlede utgifter og gis for ett år av gangen i inntil to år. Hensikten er ikke å gi varig driftsstøtte, men å stimulere til interkommunalt samarbeid om drift av anlegg.

Et slikt samarbeid kan organiseres på forskjellige måter.

SFT kan bistå ved utarbeiding av opplegg for samarbeidsprosjektene.

4. Teknisk assistanse.

SFT kan yte og formidle hjelp til teknisk assistanse ved kommunale avløpsrenseanlegg. Kommunalseksjonen vil om kort tid disponere to saksbehandlere som har drift av avløpsrenseanlegg som spesialfelt. Disse vil i noen grad kunne bidra aktivt til å stille diagnose for renseanlegg som virker dårlig, samt foreslå konkrete tiltak til forbedringer.

SFT har også avsatt økonomiske midler til leie av eksterne eksperter som f.eks. NIVA, VA-konsulenter etc. som vil kunne ta den tekniske assistansen på oppdrag SFT har i den forbindelse inngått avtale med NTNFS utvalg for drift av renseanlegg om hjelp til prioritering og leie av eksterne krefter til disse tekniske assistanse-prosjektene.

5. Egenkontrollprogram.

Det er foreløpig få fylker som har startet et systematisk egenkontrollprogram for de kommunale avløpsrenseanleggene. SFT vil lage et forslag til egenkontrollprogram. Forslaget vil bl.a. basere seg på de erfaringer som fylkene i Østlandsområdet har gjort med tilsyn og kontroll av avløpsanlegg.

6. Utdanningstilbud innen VAR-sektoren.

NOU 1978:19 — Personell til vannforsynings- og avløpsanlegg har vært til høring og fikk da generell tilslutning. I utredningen foreslås det bl.a. at det etableres et 8 ukers kurs ved Statens teknologiske institutt (STI) for personer som allerede har fagutdannelse som rørlegger, mekaniker osv., og som har minst et års praksis. Arbeidet med å utvikle

dette kurset har kommet godt igang, og STI regner med at det første kurset vil begynne i august 1979. Dette kurset erstatter det tidligere 2 ukers kurset som STI har gitt for personell som arbeider på renseanlegg. Hvor raskt en vil kunne få bygget opp undervisningstilbudet innenfor den videregående skolen etter de linjer som NOU 1978:19 angir, er det vanskelig å angi eksakt på det nåværende tidspunkt. De viktigste økonomiske og administrative forhold vil ventelig være avklart i løpet av 1979.

Norges Tekniske Høyskole i samarbeid med bl.a. departementet arbeider med et videreutdanningskurs i VAR-teknikk for kommunalt- og fylkesansatte ingeniører av ca. 3 ukers varighet. Kurset er planlagt igangsatt i september 1979.

SFT skal dessuten arrangere et 4-dagers kurs i drift av renseanlegg for ansatte i fylkenes utbygningsavdelinger høsten 1979.

Kurser for driftsoperatører arrangert av fylkeskommunenes plan- og utbyggingsadministrasjon vil kunne få økonomisk og faglig støtte av SFT. De økonomiske midler som står til rådighet for 1979 er imidlertid relativt små. For nærmere opplysninger kan en ta direkte kontakt med SFT's kommunalseksjon.

7. Driftsoperatørforeninger.

Det er dannet driftsoperatørforeninger i enkelte fylker. Formålet med disse er av avløpsfaglig karakter hvor f.eks. utveksling av erfaringer med driftsproblemer etc. er vik-

tig. Slike foreninger er av stor nytte. SFT vil i nær framtid samle inn fakta og erfaringer fra de foreninger som er startet og utarbeide et notat om dette til fylkesmyndighetene.

SFT har visse muligheter til å støtte foreninger økonomisk til dekning av utgifter ved seminarer, befaringer e.l. For øvrig vil SFT kunne bidra med innlegg ved eventuelle kurser, møter etc.

8. Data-arkiv for kommunale avløpsrenseanlegg.

Basert på de landsomfattende undersøkelserne av avløpsrenseanlegg NIVA og SFT har utført i årene 1975/76/77 og -78, har SFT i samarbeid med Statistisk Sentralbyrå fått laget et midlertidig EDB-arkiv over alle landets renseanlegg som var med i den nevnte undersøkelsen. En rekke faktorer er sammenholdt med ulike forhold for renseanleggene.

SFT arbeider med et mer omfattende og permanent data-arkiv for kommunale avløpsrenseanlegg. Dette er ment i første omgang å inneholde såkalte formelle (ikke variable) data.

På et senere tidspunkt er det meningen å komplettere med utslippsdata fra anleggene.

Rådet for typevurdering av prefabrikerte avløpsrenseanlegg.

Rådet har som oppgave bl.a. å veilede kommunene om spesielle problemer vedrørende de enkelte renseanleggstyper.

Rådets første typevurdering, samt en beskrivelse av rådet er offentliggjort av SFT i dette nummer av VANN.